

Nordisk konflikt i Polarområdet

Trods aftalen mellem Island og Norge er konflikten omkring Jan Mayen ikke bragt til ophør

AF THROSTUR HARALDSSON

Indenfor de sidste uger, er to nordiske landet blevet større. Norge har udvidet fiskerigrænserne omkring ishavet Jan Mayen til 200 sømil, og den danske regering har besluttet at gøre det samme udfordret den nordlige del af Østgrønlands kyst. Derved er det tredje nordiske land, Island, kommet i klemme.

Island har betydelige økonomiske interesser i havområdet mellem Østgrønland og Jan Mayen, idet området tjener som sommerreservat for den lille industrifiske lodde. Men der står også andre og vigtigere interesser på spil, interesser som både NATO og EF uden tvivl ønsker at pleje.

En rejsegled fisk

Men lad os begynde i det små.

Siden islændingene, ivrigt hjulpet af nordmænd, russere m.fl. i midten af tresserne udrykkede den norsk-islandske sildebestand, har sildens slægtning, lodden, spillet en afgørende rolle i den islandske økonomi. I løbet af ganske få år er loddeprodukter — først og fremmest loddemel, men også rogn, der i Japan siges at påvirke mænds potens i den gunstige retning — blevet en af de vigtigste eksportvarer. Og den umiskendelige hør fra fabrikkkerne sætter sit præg på fiskerierne hverdag.

I begyndelsen vidste havbiologerne ikke ret meget om loddens natur og bevægelser, men efterhånden dannede de sig et klart billede af denne rejselevende fisk. Loddens rejseplan ser således ud:

Ved juletid forlader stammen sommerreservatet med

kurs mod Islands nordøstlige hjørne. Derfor går det så i rase fart langs øst- og sydkysten til de frodige fiskebanker i læ af Reykjanes-halvøen på Islands sydvestlige hjørne. Der har lodden, sammen med talrige andre fiskearter, valgt at gyde i det lune vand, der opvarmes af Golfstrømmen. Derefter går det i lidt roligere tempo op mod isranden i nord.

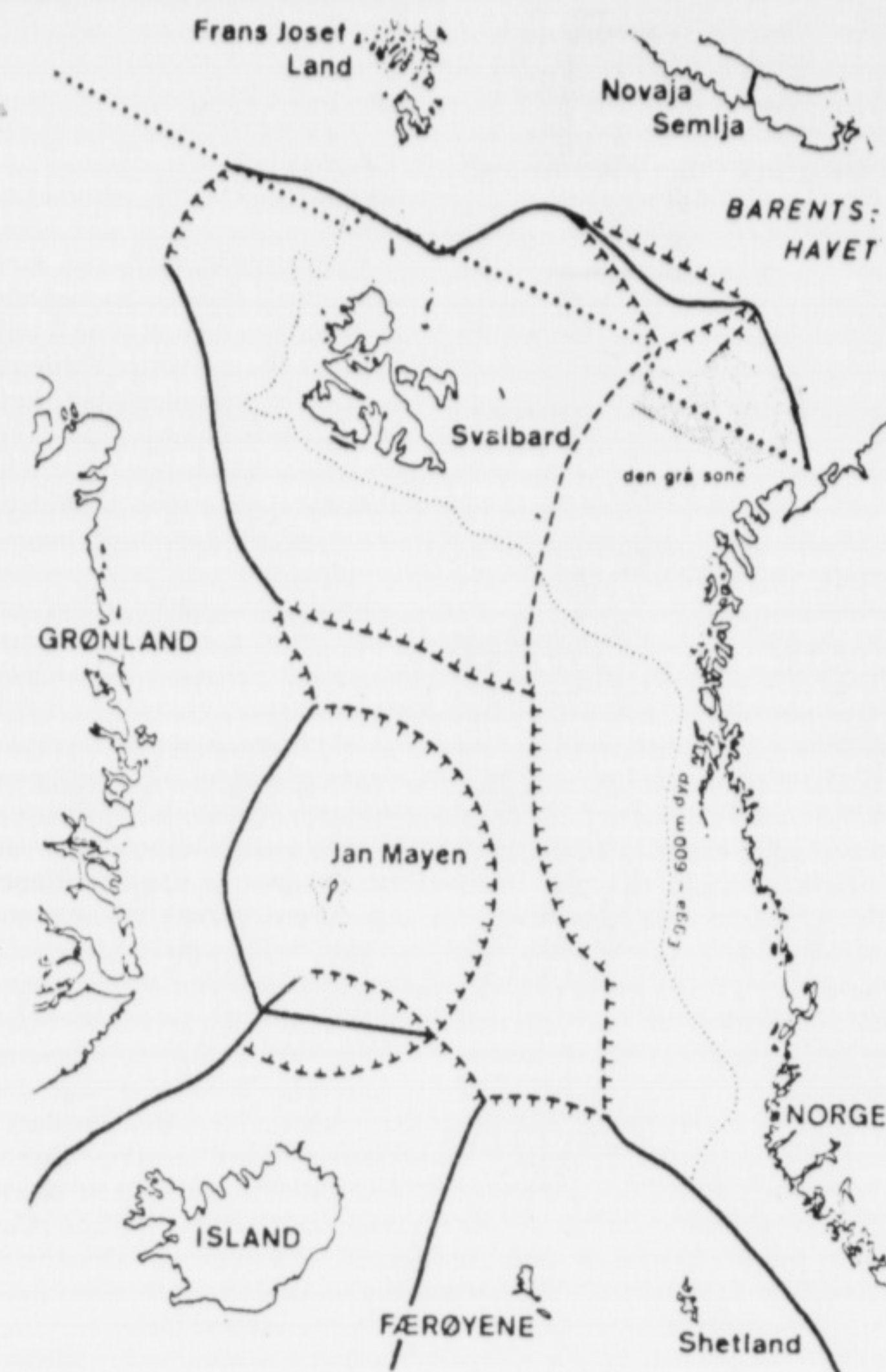
For islændingene, der som de første viste lodden interesse, var den en kærtkommen erstatning for silden. I begyndelsen blev lodden kun fanget om foråret mens den befandt sig tæt på landets kyster. Fiskerne og havbiologerne fandt dog snart ud af, at lodden også kunne fanges i sommermånederne, dvs. i de år drisen ikke forhindrede det.

«Nordmændene, vore brødre»

Så begyndte også nordmændene at vise lodden interesse. Til deres ubestridte glæde opdagede de, at sommerreservatet strakte sig næsten helt ind til Jan Mayens kyster. I nogle år opererede norske og islandske kuttere side om side og skovlede lodden op. Indtil mån fandt ud af, at loddebestandene, lige så lidt som andre jordiske goder, var en udtømmelig rigdom.

Og så begyndte man at kives om, hvordan fangsten skulle fordeles mellem de to nationer. Islændingene indførte fangstkvoter for deres kuttere og forsøgte at nå til enighed med Norge om en fælles kurs over for loddefangsten. Men det viste sig svært og efterhånden udviklede situationen sig til en konflikt om, hvor grænserne for landenes økonomiske zoner skulle trækkes.

Norge gjorde krav på 200 sømils zone omkring Jan Mayen, men Island nægtede at erkende Norges ret til at bruge den ubeboede klippe som grundlinjepunkt. Ligesom Kjeld Olesen gør nu, hævdede islændingene, at en klippe, langt fra Norges kyster og uden nogen som helst erhvervsmæssig aktivitet, ikke var at betragte som en

På kortet er eventuelle midterlinier vist som hele linier, mens de takkede linier viser 200 sømils grænserne

del af det norske fastland. Set ud fra et geografisk synspunkt, er Jan Mayen en forlængelse af den islandske fastlandssokkel.

Islændingene satte også nordmændenes («Nordmændene, vore brødre») retfærdighedssans på prøve, da de sagde, at eftersom det islandske samfund i bogstavelig forstand lever af fisk, bør det tildeles en større del af kagen end den norske oliestat.

Forhandlingerne blev lange og hårde. Men den 9. maj i år blev der i Oslo underskrevet en aftale mellem Island og Norge om Jan Mayen. Norge anerkender Islands ret til 200 sømils økonomisk zone og Island anerkender Norges ret til 200 sømils fiskerigrænse omkring øen.

Men derved er striden ikke afsluttet. De fleste vigtige stridspunkter omkring de økonomiske interesser blev henlagt til nogle paritetsudvalg. Det eneste man kunne enes om,

var at Norge får lov til at fange 15 pct. af loddefangsten ved Jan Mayen de næste fire år. Men allerede for man nåede til underskrifterne begyndte der en fortolkingsstrid om denne klausul.

Uenighed på Island

Der herskede ingen enighed om aftalen på Island. Folkealliancen stemte imod under dens behandling i Altinget og dele af Selvstændighedspartiet var åbenlyst utilfredse.

Folkealliansens kritik af aftalen gik for det første ud på, at det var en fejl at erkende Norges ret til en fiskerigrænse omkring Jan Mayen. Partiet hævdede, at hvis sagen blev indklaget for den internationale havretsdømstol, ville Norge blive frataget denne ret.

For det andet, siger partiet, kan nordmænd når som helst nægte at respektere helhedskvoterne for loddefangsten — der ifølge aftalen skal fastsættes af islændingene — hvis de finder

dem uretfærdige. For det tredje er der i aftalen altfor mange uklareheder, som nordmændene kan fortolke som de vil.

Det Folkealliancen frygter er, at Norge er ude efter at udelukke Island fra al loddefangst i området mellem Jan Mayen og Østgrønland. Partiet hævder, at nordmændene har i sinde at forhandle med Danmark og EF om eneret til loddefangst i den østgrønlandske zone, hvilket de vil betale for ved større fangstkvoter til EF i Nordøen.

Er der olie ved Jan Mayen?

Folkealliancen kritiserer endvidere den del af aftalen, der handler om udnyttelse af selve havbunden mellem Jan Mayen og Island. Ifølge aftalen skal alle planer om råstofudvinning forelægges en kommission, hvor begge lande er repræsenteret, men hvor ingen af parterne har vetoet.

Gennem de sidste år har amerikanske geologer foretaget undersøgelser af havbunden mellem Island og Jan Mayen. Disse har vist, at der muligvis findes olie i området. Det har dog ikke vakt nogen umiddelbar glæde på Island. For det første har landet ingen kapacitet til olieudvinning og ville derfor være totalt prisgivet «De syv Søstre». Og for det andet er det område, hvor der evt. findes olie, yngleplads for langt den vigtigste fiskeart ved landet, nemlig torsken.

Derfor frygter islændingene også eventuel olieudvinning i den norske del af området. Sammenlignet med de barske forhold omkring Jan Mayen, er Nordøen at betragte som en fredelig andemod. Om vinteren raser der hyppige orkaner, der stammer fra polarområdet, og så er der drivisen. Efterfølgende havstrømme går fra Jan Mayen til Island, kunne selv det mindste oleudslib få katastrofale følger for fiskebestanden omkring Island.

NATOs klamme hånd

Det sikkerhedsmæssige aspekt spillede tilsyneladende også en rolle under forhandlingerne, omend der ikke foreligger noget officielt herom. Folkealliansens medlem af forhandlingsdelegationen, Olafur Ragnar Grimsson, påpeger i den forbindelse, hvor hurtigt

de øvrige islandske forhandlere skiftede kurs i forhandlingernes sidste døgn. Fredag eftermiddag så det ud til, at forhandlingerne ville bryde sammen og formanden for den islandske delegation havde bestilt flybilletter til en hastig hjemrejse. Men ved middags-tid lød det blev aftalen underskrevet — i øvrigt på et tæppe. Vidkun Quisling i sin tid tog som gave fra Hitler — af alle islændingene undtagen Grimsson.

Ifølge Grimsson skyldes dette — som han betegner som «kapitulation» fra Islands side — pres fra NATO. I NATOs øjne er Island et «ustabil» medlem af forsvarsalliancen. To gange er der kommet regeringer til magten på Island, der har haft som mål at nedlægge den amerikanske NATO-base i Keflavik. Selvom det ikke blev gennemført, er der stærk folkelig modstand mod basen og landets medlemskab af NATO. Og de gentagne torskekrige har også overbevist alliancen om, at Island ikke er til at stole på.

Derfor, siger Grimsson og får medhold fra norske aviser, er der mange i NATO-kredse, der hellere ser det strategisk vigtige havområde nord for Island under norsk og dansk kontrol.

Dansk-islandsk runde

Nu er danske og islandske embedsmænd færdige med første runde af forhandlingerne om udvidelsen af fiskerigrænserne udfordret Østgrønland. Allede for nogle år siden udvidede danskerne fiskerigrænserne syd for den 67. breddegrad, hvilket foregik uden at det kom til stridigheder med Island. Denne gang hersker der også enighed om en midterlinje mellem Island og Østgrønland, men spørgsmålet om fiskeri og evt. fangstkvoter i området bliver først drøftet i anden runde.

Men selvom sagen hidtil har haft et fredeligt forløb, kan det ikke undgåes, at man på Island stiller det spørgsmål, hvilke motiver den danske regering har for at udvide fiskerigrænserne i det område. Hverken danske eller grønlandske fiskere har interesser i området, der for en stor del er dækket af drivis hele året rundt. Muligvis skal man helt ned til Brussel for at finde svaret.

Strejke på sovjetisk bilfabrik

Officielt benægtes strejken, som hævdes at have lukket fabrikken

LONDON, 13. juni (RB) — Arbejderne ved den store sovjetiske Togliatti-bilfabrik strejke i sidste måned to dage i protest mod mangelen på kød og mælkeprodukter, skriver det britiske dagblad «Financial Times» fredag.

Officielle talsmænd benægtede overfor «Financial Times», at strejken har fundet sted, men bladet Moskva-korrespondent citerer pålidelige kilder for oplysningerne om, at strejken lukkede fabrikken, der producerer 700.000 biler om året eller over halvdelen af den sovjetiske bilproduktion.

Fabrikken er opført med teknisk bistand fra den italienske bilkoncern Fiat og ligger i en helt ny by ved Volga-floden opført til det samme formål og opkaldt efter den afdøde italienske kommunistleder Palmiro Togliatti.

Fabrikken fremstiller bl.a. Lada-bilerne på grundlag af Fiat konstruktioner.

Togliatti-fabrikken er en af de sovjetiske industris nøgleprojekter, og arbejderne er højere lønnet og behandles på andre måder bedre end de fleste andre sovjetiske arbejder.

Til gengæld er arbejds-kvalitet også højere end i den sovjetiske industri i almindelighed, skriver «Financial Times».

Arbejderne ligner i visse henseender vesteuropæiske arbejdere. De har et stærkt fagligt sammenhold og en form for officielle tillidsmænd, som i praksis anerkendes af både deres arbejdskammerater og ledelsen, selv om de ikke har nogen officiel anerkendelse.

Fagligt sammenhold

Den officielle sovjetiske fagbevægelse er ikke nogen kamporganisation, men snarere en slags serviceorgan, der er under det kommunistiske partis kontrol.

En gruppe arbejdere, som under ledelse af en tidligere kuiminearbejder, Vladimir Klebnaov, i 1977 forsøgte at oprette en uafhængig fagbevægelse blev afskediget fra deres stillinger og flere blev arresteret.

Strejker er sjældne i Sovjetunionen og udspiringer normalt af økonomisk utilfredshed — aldrig på grundlag af politiske krav. Normalt løses de ved, at myndighederne giver efter for arbejderne krav, som de ofte anser for berettigede.

Mangel på forbrugsvarer at bruge lønnen til har ligesom i Togliatti være årsagen snarere end utilfredshed med selve lønens størrelse.

Der er dog eksempler på, at myndighederne har slået hårdt ned på strejkende arbejdere. Det bedst kendte eksempel i nyere tid er fra byen Novotjerkassk i 1962, hvor det kom til strejker i protest mod en fordobling af priserne på kød og mælkeprodukter.

Den lille libanesiske ordbog

Lars Møller-Rasmussen

BEIRUT, i juni — Araberne bliver ofte beskyldt for at hengive sig til uhæmmet retorik og bruge store ord, der ikke kan bære. Mange arabere indrømmer villigt, at retorikken er en af arabiske politikers plager. Men i Libanon efter borgerkrigen bliver den fremmedes forståelse af situationen forstyrret af det stik modsatte fænomen: en officiel sprogbrug, der også går igen i pressen, og som består i den ene «underdrivelse» efter den anden.

Ideen til følgende lille parlor over ny-libanesiske sprogbrug kom en smuk lørdag formiddag på en rundtur i det Beirut, hvor vild luksus og tilfældig vold blander sig med hinanden på den mest forvirrende måde. Vi kørte rundt, både i det progressive muslimske Vest-Beirut og det konservativt-kristne Øst-Beirut, gennem travle forretningsgader og forladte, tidligere kampzoner, forbi flygtningelejre og luksusbvillæer. Imens gik bilradioen og fortalte os de lokale nyheder.

De handlede mest om «sikkerhedssituationen», hvilket vil sige de kampe, der de tre foregående dage havde kostet et halvt hundrede mennesker livet i Vest-Beirut.

Speakeren havde dog gode nyheder til os. «Situationen vender gradvist tilbage til det normale». Der bliver kort sagt skudt mindre end før.

Denne lykkelige vending havde sagen taget, takket være «Den arabiske afkrækkelsesstyrke», der nu havde «fuldført sin opstilling» i de berørte kvarterer.

Den arabiske Afkrækkelsesstyrke, der skal bevare freden i Libanon, var oprindeligt en lille smule pan-arabisk, men er i dag rent syrisk. Den afkrækker ikke blot fra borgerkrig. Nogle af dens medlemmer kan også finde på at afkrække forbipasserende ved en af dens mange kontrolposter fra at holde alt for egoistisk på sin tegnebog.

MEN TILBAGE til nyhederne. En talsmand for styrken kunne meddele, at alle «militære tilkendegivelser» i de sydvestlige kvarterer nu var opført. Disse «tilkendegivelser» består i, at en militis viser flaget ved at lade sine bevæbnede folk tage iøjnefaldende opstilling i et kvarter — ligesom når supermagter sender deres hangarskibe afsted for at vise deres tilstedeværelse i et omstridt område.

«Militære tilkendegivelser» er i så høj grad led i livet i Libanon, at en aftale om, at de skal ophøre, ofte indgår i de krav, de politiske bevægelser stiller til hinanden.

Når parterne så mødes for at stifte fred efter de væbnede træfninger, har man et eksempel på den «libanesiske-libanesiske dialog», som politikere med jævne mellemrum efterlyser. Ved sådanne lejligheder bruger parterne den mest udsøgte høflighed for at takke hinanden for den store indsats, de har gjort for at standse blodsudgydelserne.

Men den største skrubtude af dem alle er naturligvis det ord, man bruger til at omtale den borgerkrig, der på halvandet år

knuste Libanon. Ordet bruges også i almindelig konversation. «Begivenhederne», hedder det, og efter et par dage i det højest specielle libanesiske miljø vænner man sig såmænd også til det. Livet består af konventioner, og man kan måske skærme sjælen ved ikke at kalde alle ting ved deres navn.

DE KAMPE — undskyld: den sikkerhedssituation — som vor radioavis handlede om, havde fundet sted i Vest-Beirut mellem libanesiske shia-muslimer, der er pro-iranske, og en gruppe palæstinensere, der er pro-irakiske. Alle Mellemøstens modsætninger mødes og brydes i Beirut, men det er ikke blot i den vestorienterede vestlige bydel, at der udbryder strid mellem grupper, der var allierede i borgerkrigen. Broderne strides også i den østorienterede østlige sektor. Vi tager et klip fra det franske sprogde Beirut-blad Le Reveil, der — for nu at blive i det florumvundne — kan siges at stå det højreorienterede Falangist-parti nær:

«Episode hurtigt ind-dæmmed i Amchit», forkynder overskriften positivt. Teksten lyder:

«En episode fremkaldt af en uoverensstemmelse mellem to bilister om forkørselsret i Amchit-området, var lige ved at udarte til åben kamp mellem to fjendtligt sindede klaner, men dette blev forhindret ved hurtig indgriben fra den komité, der er nedsat for at hindre enhver forrædelse af sikkerheden i kommunen».

«De skud, der blev udvekslet af de to bilister, forårsagede ingen ofre».

DENNE LILLE historie fra Øst-Beiruts trafikale liv fremtræder lidt anderledes i Beirut-avisen L'Orient-Le Jour. Den udgives ganske vist også af kristne libanensere — og også på fransk — men befinder sig i det politiske centrum.

«Isoleret episode i Amchit», lyder overskriften sobert. Pressen i Libanon må ikke ophidses til uro og splittelse. Men teksten er alligevel lidt forskellig fra Le Reveils:

«En isoleret episode brød i går aftes ud i Amchit mellem militærfolk fra Falangist-partiet og Det nationalliberale Parti. En idkamp udbrod mellem de to parters væbnede elementer. Strandvejen til Djbeil blev midlertidigt lukket for trafik. Den blev dog kort efter genåbnet efter, at områdets Falangistiske og Nationalliberale ledere havde taget kontakt med hinanden».

Ifølge visse ubekræftede oplysninger skal tre personer være blevet såret under idkampen.

Og lige ovenover bringer L'Orient-Le Jour en notits om, at de to kristne højrepartiers fælles normaliseringskomité netop har haft et møde. «Drøftelserne drejede sig om de skridt, som skulle tages for at forhindre en gentagelse af de episoder, som for nyligt brød ud mellem de to partier».

Bare man har sin ny-libanesiske ordbog med, er det slet ikke så svært ...

Serien fra Libanon er hermed slut. Første artikel bragtes 13. juni.

NATO-GENERAL GAR — Den 57-årige general Gert Bastian fra den vesttyske hær fik torsdag bevilget sin afsked af helbreds-mæssige grunde. Bastian gjorde sig bemærket omkring NATO-landenes beslutning om udstationering af medlemstancraketter i Vesteuropa i december (Reuter)

Sydamerikansk indianerråd ønsker dansk støtte

Sydamerikas indianere møder racisme både fra højre og venstre

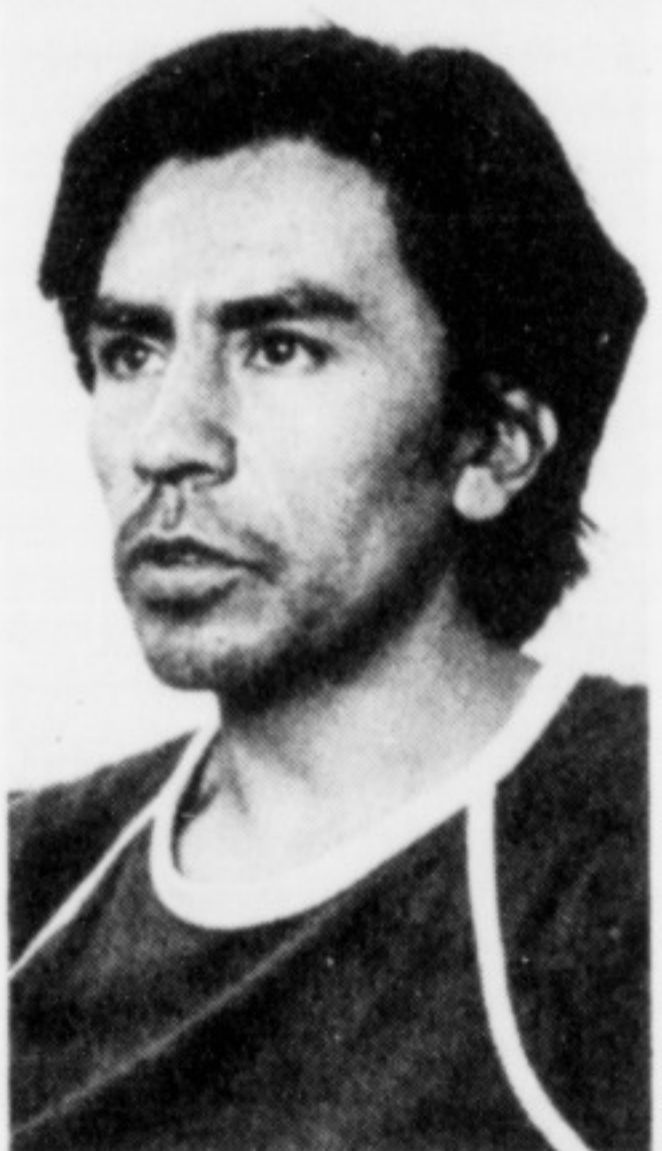
Med støtte fra bl.a. de nordiske regeringer har Sydamerikas indianere dannet et regionalt råd — CISA (Consejo Indio de Sud America) — Sydamerikas Indianerråd — som skal fremme og koordinere indianernes kamp for deres kultur, deres frihed og deres rettigheder.

«Men vi har brug for støtte», understreger en af CISA's ledere, Ramiro Reynaga, quechua-indianer fra Bolivia. Sammen med en anden af organisationens ledere, Nilo Cayuqueo fra mapuche-folket i Argentina, og direktøren for WCIP (World Council of Indigenous Peoples), Marie Marule fra Black Foot folket i Canada, har han netop besøgt Danmark som led i en større rejse til en række europæiske lande og arktiske områder.

Formålet med rejsen er at etablere kontakter med de ind-

fødte folk i de arktiske områder, med regeringer og organisationer i Europa, ikke mindst i de nordiske lande, og søge støtte til vores arbejde», siger Reynaga i en samtale med Information. «Vores stiftende kongres i Cuzco i Peru blev bl.a. gennemført takket være støtte fra regeringer og organisationer i Canada, Danmark, Norge og Sverige. Så synes vi også at det er logisk, at vi søger dem om støtte til vores videre arbejde — hvorfor skulle de ellers støtte vores kongres?»

Under besøget i Danmark har delegationen bl.a. forhandlet med udenrigsminister Kjeld Olesen, som ifølge Reynaga lovede at undersøge mulighederne for dansk støtte til CISA's arbejde. Inden ankomsten til Danmark havde delegationen deltaget i to FN-konferencer i Geneve. Fra Danmark er de rejst til Oslo, hvor de også skal forhandle om norsk hjælp til CISA. Desuden skal de deltage i en samisk konference i Tromsø, og senere på måneden i de arktiske folks konference.

RAMIRO REYNAGA — vi vil ikke bindes af nogen gruppe eller parti (Foto: Ernst Nielsen)

«Det er ingen let opgave at skulle samle de sydamerikanske indianere til en fælles kamp. Vi er i årenes løb blevet brugt af alle mulige partier i politiske konflikter — som soldater, og desuden var hans spanske meget dårligt. Så vi har skam nok at tage fat på».

Det er vanskeligt at beregne, hvor mange indianere, der er i hele Sydamerika, men der er mindst 12 millioner, og ifølge nogle kilder op mod 20 millioner. Indianerne er den mest undertrykte del af befolkningen, hvilket bl.a. den københavnske baserede IWGIA (International Working Group for Indigenous Affairs) har dokumenteret gennem flere år. I de senere år har ikke mindst den indianske landbefolkning i flere lande været udsat for nærmest systematiske forsøg på fysisk eller kulturel udryddelse fra regimernes side.

Tegn abonnement på Information

Jeg bestiller abonnement på Information:

- ☐ pr. kvartal, kr. 238,-
☐ pr. år, kr. 812,-

Jeg, der er under uddannelse, bestiller abonnement på Information:

- ☐ pr. kvartal, kr. 207,-
☐ pr. år, kr. 758,-

Navn _____

Stilling (Studerende: uddannelsens art/afsluttet den) _____

Gade/vej _____

Postnr. _____ By _____

Reserveret postvæsenet

Brev

Information
St. Kongensgade 40
1045 København K.

320

